

nescaia de Díez, de c. 1500, i en *Flos Med.* que és també del S. xv; Busa-N., 1507, «*espàrec*: asparagus; *espàrec silvestre o roquer*: coruda». OPou porta *espàrrec* (*TbPu.*, 49); Sanelo «*espàrechs o espàrrechs*: espàrragos; asparagus» (f° 74). «Flors qui adornau aquest camp, / quedau, quedau escannadas, / quant veis qu'en la flor del món / romanc jo com un *espàrrech*», G. Roca i Seguí (*Piramo y T.*, 1742-1813), JMBover, *Bibl. EscrBal.* (II, 278.824).

Avui es pronuncia amb *-rr-* a la major part del Princ., incloent-hi els Comtats, i en part del País Val., però amb *-r-* senzilla a la resta. A les Borges Arqués dóna *aspàrrik* però *asparigéræ* (BDLC vi, 50); i jo vaig sentir *aspàrikes* o *àreks* a Montmagastre i diversos pobles d'Urgell, també a Móra d'Ebre (1946), *aspàrikes* a Serra de la Calderona, *aspàreks* i *asparegéra* a Llutxent (1962), però *aspàrek* a Xaló (1963); Giner testifica *espàrec* a la Ribera i Albaida, E. Valor *aspàrec* a Castalla (c. 1950). La gran serra del Maestrat (entre Culla i Vilar de Canes) és diu de l'*Espareguera* que molts dissimilen en *Espanigéra*. D'altra banda, enllà de l'Albera, sento *aspàræks* a Er i a Opol, i així segueix fins més enllà del límit de les llengües, car encara a Vingrau em parlaven d'*aspàrek salbàtis* (1959-1960).

En canvi sí que és veritat que a Mallorca (i Me norca) se sent *-r-* senzilla pertot: anoto *aspàræk* i *æpàrigéra* a Son Cervera, *aspàrikes* i *æpàrigéra* a Andratx (1964), *aspàræk* i *-agéra* a Sóller (1953); dita popular d'ací: «s'espàrec si no el cuïen, de mascle torna femella» (o sigui que es fa una esparreguera); també a Manacor *aspàrik* (BDLC iv, 233). Però és absurd dir amb *AlcM* que la *-rr-* és deguda a influència castellana, car en castellà els testimonis de la variant amb *-rr-* no són gaire anteriors als catalans, com sigui que *espàrago* és encara el que figura en el gloss. del Escorial (c. 1400). Estrany castellanisme, que hauria actuat pertot en rossellonès (també cita de Pau Berga en *AlcM*) i en canvi no en el País Val.! En cat. central és *aspàræk* la forma general. I el nom de la vila d'*Espareguera* apareix així des d'antic. Es tracta del mateix fenomen que actua en *esparrall*, *càrritx*, *carràs*, *carabina*, *serralla*, etc.: influència de *esparra*, *parra*, etc.

DERIV.: *Esparegar*. *Esparegat*, adj.; m. (S. xv). *Espareguer*. *Espareguera* [c. 1500, Cauliac], i veg supra. Sento *esparreguera* amb *-rr-* a Montsequiu d'Albera, Culla, Olocau de Carraixet i Bétera, però *espareguera* a Cervera del Mestre i a Sumacàrcer; a Establiments hi ha el *Puig de s'æpàrigéra*; *esparreguerar*. +*Espareguilles* 'espàrrecs salvatges' a Estagell (1960). Deu ser el mateix que *l'esparreguera borda* 'asparagus acutifolius L.' (Serradell, *Sota Terra Club Munt. Terrassa* I, 124).

Hi ha algunes plantes semblants a l'*espàrrec* el nom de les quals prové del mateix ètimon greco-llatí, especialment l'*espàrgol* 'llúpol' (*DFa.*, § 2, Bertoldi), que alguns col·lectors identifiquen o confonen amb l'*espàrrec* mateix (*DAG.*, localitzant a L'Escala, i afegint-hi «*espàrgols de botina*: espàrrec curt i gruixut», *DFa.*, § 1, i *AlcM* localitzant-ho a Olot, Mieres i Palafrugell, cf. Sallent-Griera, *BDC* xvii, 20); segons Bertoldi

(*Rom.* LIV, 461), el llúpol s'anomena també *asperges sauvages* en francès (suposo a causa del tronc llarg, sarmentós i enfiladís del llúpol, comparable a la llarga i aèria tija de l'esparreguera silvestre), i una altra planta semblant, el 'ruscus aculeatus', s'anomena *asparago di bosco* a Toscana, *spazis bastardi* en el Trentí i *spargs di ruscli* en el Friül.

Tanmateix ningú no explica com es pogué crear del punt de vista fonètico-morfològic, la terminació *-àrgol*; cosa certament gens clara, car si en llatí s'hagués creat un diminutiu d'ASPARĀGUS en *-ULUS*, l'accent d'aqueix *asparagūlus hauria caigut damunt la darrera *a*, i això en cap cas no podia conduir a una forma com *espàrgol*.¹ A la Baixa Ribagorça vaig sentir *espàros* i *espàrols* com a nom dels espàrrecs boscats (Valldellou, 1956), que és resultat normal fonèticament d'ASPARĀGUS passant per *espàreu* > *esparo* (cf. PAGUS > *Pau*, TEGULA > *teula*, REGULA > *Reula*, FAGUS > *ribag. fau*, etc.), i *espàrols* en sortí ben fàcilment,² i és segurament aquest *espàrols* que per influència d'*esparreguera* i *espàrrecs* va parir en *espàrgols*. Altra forma anàloga és *esparga* 'llúpol', que, estant recollit solament pel *DFa.*, deu procedir d'informació directa del seu conseller botànic Font i Quer.

El nostre mot, altrament, existeix també en llengua d'oc, on Anglade recull *espargoul* «asperge sauvage» a l'Erau (Lezinhan, *RLR* LXVI, 12), i Mistral usa *espargoulo*: «l'espargoulo / aro vestis, de bat en goulo, / si castelà» (parlant de les fortaleses abandonades dels Baus, *Calendau* I, 69.4, traduït «la parietaire») al costat del qual hi ha un hapax *espargula* medieval de sentit ben poc clar (*PSW* III, 244). Tilander (*Rom.* LI, 262-5) va assenyalar un fr. ant. *parc* provinent d'*esparc ASPARAGUS, i insisteix en *Rom.* LXIII, 295-6, provant que era el «pied-de-vaud», 'Arum maculatum', segons un herbari del S. XVI, i reproduint-ne una miniatura, on veiem que al costat de la flor (o formant-ne part) aquesta planta tenia una espècie de tija o pirrossa allargada, no gaire dissemblant de l'*espàrrec*.

DERIV.: *Espargolera* (Alt Empordà, *DAG.* i en els mateixos llocs que *espàrgols* *BDC* xvii, 20, i *AlcM*).

¹ L'al. *spargel* 'espàrrec' és una forma secundària i exclusivament alt-alemanya, que no apareix fins a 1516, substituint el més antic *sparg*, *spargen*, per influència de *kerbel*, planta semblant (Kluge-M.).

² Ultracorrecció tipus *cérvol* o bé consonantització de *u* en *l* en l'etapa *espàreu/espàrou*.

Espàrrec 'divisió del corral', V. *esparra* *Esparríot* «< fr. *pierrots*», *AlcM*¹ *Esparró*, veg. *aspre* i cf. *esparra* *Esparra*, *esparra*, *esparra*, *esparra*, V. *espargir*

¹ «Travieso, mala pieza», Vic, *DAG.*; Sagarra, *Comte Arnau*, 159, ho treu d'aquí; «mujer que se abandona», Àneu (Pol), 26. No estic pas segur de l'etimologia d'*AlcM*; veg. en els derivats de *ESPARVER*.

ESPART, del ll. SPARTUM o SPARTON id., i aquest del gr. σπάρτος ο σπάρτον 'espècie de ginesta emprada per trenar cordes', 'espart'. □ 1.ª doc.: 1252